

MARMARA DEPREMİ SONRASI ÇIKARILAN EK VERGİLER

Mehmet BAHAR*

I- Giriş

Marmara bölgesinde yaşanan deprem felaketi neticesinde ekonomide meydana gelen kayıpları telafi etmek amacıyla hazırlanan 4481 sayılı "17.8.1999 ve 12.11.1999 tarihlerinde Marmara Bölgesi ve Civarında Meydana Gelen Depremın Yol Açtığı Ekonomik Kayıpları Gidermek Amacıyla Bazı Mükellefiyetler İhdası ve Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" 26.11.1999 tarih ve Mükerrer 23888 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Daha sonra çıkarılan bir dizi Bakanlar Kurulu Kararları ile de vergi kanunlarında yer alan bazı oranlarda düzenlemeler yapılmıştır.

Yapılan bu düzenlemelerin temel amacı ülkemizin 17.08.1999 ve 12.11.1999 tarihlerinde yaşamış olduğu deprem felaketi neticesinde uğramış olduğu ekonomik kayıpların telafi edilmesidir. Ancak, yapılan bu düzenlemeler neticesinde ekonominin uğrayacağı kayıplar, buna karşılık getireceği faydalar kamuoyunda uzun süre tartışılacak gibidir.

Söz konusu Kanun ve Bakanlar Kurulu Kararları ile yapılan düzenlemeler aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir.

II- YAPILAN DÜZENLEMELER

A- 4481 SAYILI KANUNLA YAPILAN DÜZENLEMELER

4481 sayılı Kanunla getirilen düzenlemeleri beş bölüm halinde sıralandırabiliriz:

- 1- Ek Gelir ve Ek Kurumlar Vergisi
- 2- Ek Emlak Vergisi
- 3- Ek Motorlu Taşıtlar Vergisi
- 4- Özel İletişim Vergisi
- 5- Özel İşlem Vergisi

(*) Eski Vergi Denetmeni

1- Ek Gelir ve Ek Kurumlar Vergisi

a- Verginin Mükellefleri: 4481 sayılı kanunun 1. maddesinde Ek Gelir ve Ek Kurumlar Vergisinin mükellefleri belirtilmiştir. Buna göre;

- 1998 yılı kazanç ve iratlarını yıllık beyanname ile beyan eden gelir veya kurumlar vergisi mükellefleri
- 1998 yılı ticari ve mesleki kazançları götürü usulde tespit edilen gelir vergisi mükellefleri,
- 26.11.1999 tarihi itibarıyla ücret geliri elde eden ve 1998 yılında elde ettikleri ücretlerinin vergi matrahı toplamı 12 Milyar TL'yi aşan ücretliler. Yönetim ve denetim kurulları başkan ve üyeleri ile tasfiye memurlarına bu sıfatları dolayısıyla ödenen veya sağlanan para, ayın ve menfaatlerde bu madde kapsamında ücret sayılarak 1998 yılı matrahının 12 Milyar TL'yi aşması halinde vergiye tabi tutulacaktır.

17.8.1999 veya 12.11.1999 tarihleri itibarıyla, Kocaeli, Sakarya, Yalova ve Bolu illerinin Merkez ve ilçelerinde gelir ve kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunanlar (depremde zarar görmediğini veya vergi ödemek istediğini beyan edenler hariç) ile bu illerdeki işyerlerinde fiilen çalışan ücretliler ile, aynı depremlerde varlıklarının en az %10'unu (levsik edilmek kaydıyla), eşini veya birinci derecede kan hısımlarından biri kaybedenler, Ek Gelir ve Ek Kurumlar Vergisinden muaf tutulmuşlardır.

b- Verginin Matrahı ve Oranı : Ek Gelir ve Ek Kurumlar Vergisi;

- Gelir ve Kurumlar Vergisi mükelleflerinin 1998 yılı matrahları üzerinden %5,
- Ticari ve mesleki kazançları götürü usulde tespit edilenlerin 1998 yılı matrahları üzerinden %5,
- Ücret geliri nedeniyle ek vergi ödeyeceklerin 1998 yılı ücret matrahları üzerinden %5, oranında ödenecektir. Ancak 4481 sayılı Kanunun 4. maddesinde ücret gelirlerinin 12 Milyar TL'si istisna olarak belirtilmiştir. Bu nedenle ücret gelirlerinin 12 Milyar TL'sini aşan kısmı için %5 oranında Ek Gelir Vergisi ödenecektir.

c- Verginin Beyanı ve Ödenmesi : Ek Gelir ve Ek Kurumlar vergisi aşağıda belirtilen sürelerde beyan üzerine veya idarece tarh edilerek ödenecektir.

- 1998 yılına ilişkin olarak yıllık Gelir veya Kurumlar Vergisi beyannamesi veren mükellefler, 1998 yılına ilişkin vermiş oldukları bu beyanname ile beyan etmiş oldukları matrahları üzerinden hesaplayacakları Ek Gelir veya Kurumlar Vergisini 4481 sayılı Kanun'unun yayın tarihi olan 26.11.1999 tarihinden itibaren bir ay içerisinde yani 26.12.1999 tarihine kadar ayrı bir beyanname ile beyan edecek ve ilk taksit bu süre içerisinde, diğerleri be-

yanname verme süresinin bittiği ayı izleyen ikinci (Şubat 2000), dördüncü (Nisan 2000), altıncı (Haziran 2000), sekizinci Ağustos 2000) ve onuncu (Ekim 2000) aylarda olmak üzere altı eşit taksitte ödeyeceklerdir.

- Götürü usule tabi olanların ödeyeceği ek gelir vergisi Kanun'un yayın tarihinden itibaren bir ay içerisinde idarece tarh olunacak ve ilki tarh süresinde diğerleri 2000 yılı Haziran ve Ekim aylarında olmak üzere üç eşit taksitte ödenecektir.
- Ücret geliri nedeniyle Ek Gelir Vergisi ödemesi gereken ücretlilerin ek gelir vergisi, ücretlilerin Kanun'un yayın tarihinde kendilerine ücret ödemesinde bulunan işveren tarafından, Kanun'un yayın tarihinden sonraki birinci, üçüncü, beşinci, yedinci, dokuzuncu ve onbirinci ücret ödemesinden tevkif edilmek suretiyle, muhtasar beyannameyle beyan edilerek altı eşit taksitte ödenecektir.

2- Ek Emlak Vergisi : 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nun 1 ve 12. maddelerinde belirtilen bina, arsa ve araziler, 1999 yılı emlak vergisi matrahları üzerinden bir defaya mahsus olmak üzere ek emlak vergisine tabidir. Ödenecek Ek Emlak Vergisi tutarı 1999 yılı için ödenen vergi tutarı kadarı olacak ve 1999 yılı Aralık ve 2000 Yılı Mart aylarına iki eşit taksitte ödenecektir.

Ek Emlak Vergisi ile ilgili açıklamalar 1 Aralık 1999 tarih ve 23893 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 1 Seri No'lu Ek Emlak Vergisi Genel Tebliği'nde yapılmıştır.

Bu vergi 1999 yılı emlak vergisi matrahı üzerinden, bu kanunun yayımı tarihinden itibaren belediyelerce hesaplanacak ve hesaplanan vergi başkaca bir işleme gerek kalmaksızın tahakkuk etmiş sayılacaktır. Belediyeler tahsil etmiş oldukları bu vergileri tahsili takip eden ayın 20. günü akşamına kadar bağlı bulundukları vergi dairesine muhtasar beyanname ile beyan ederek ödeyeceklerdir.

Sahip olunan konutlardan brüt alanı 120 m²'yi geçmeyen ve mükellefçe seçilen bir tanesi ek emlak vergisinden müstesnadır. Brüt kullanım alanı tabiri, emlak vergisi matrahının hesaplanmasında esas alınan ve bina vergisi beyannamesinin 20 nolu satırındaki m²'yi ifade etmektedir. Brüt alanı 120 m²'den küçük birden fazla konut olması halinde hangi konut için istisnadan yararlanılmak istendiği bir dilekçe ile belediyeye bildirilecektir. Mükellefin 120 m²'den küçük tek bir konutu olması halinde de istisna uygulanabilmesi için dilekçe verilmesi zorunludur. Hisseye düşen brüt alanı 120 m²'yi geçmeyen birden fazla konuta sahip olunması halinde de, ilgili belediyeye dilekçeyle müracaat edilerek, hisseli konutlardan tercih edilen biri için ek emlak vergisi hesaplanmayacaktır.

Ayrıca, Bolu, Kocaeli, Sakarya ve Yalova illerinin merkez ve ilçelerinde bulunan bina, arsa ve araziler ile, 17.8.1999 veya 12.11.1999 tarihinde meydana gelen depremlerde varlıklarının en az %10'unu (tevsik edilmek kaydıyla), eşini veya birinci derecede kan hısımlarından birini kaybedenlerin bina, arsa ve arazileri, bu vergiden müstesnadır. Bina ve arazi vergisi ile ilgili muaflik ve istisnalar nedeniyle emlak vergisi ödemeyenler Ek Emlak Vergisi ödemeyeceklerdir.

3- Ek Motorlu Taşıtlar Vergisi: 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu'nun 5 ve 6. maddelerinde yer alan (I) (II) (III) ve (IV) sayılı tarifelere göre vergiye tabi olan ve 26.11.1999 tarihinde, ilgili sicilde kayıtlı bulunan taşıtlar bir defaya mahsus olmak üzere 1999 yılı için tahakkuk ettirilen Motorlu Taşıtlar Vergisi kadar Ek Motorlu Taşıtlar Vergisi ödemeyeceklerdir.

Ek Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunun yayımı tarihinde tahakkuk etmiş sayılır ve ilk taksit 1999 yılı Aralık ayı sonuna kadar, ikinci taksit ise 2000 yılı Mart ayı sonuna kadar olmak üzere iki eşit taksitte taşıtın kayıtlı olduğu yerin vergi dairesine veya Maliye Bakanlığı'nca tahsil yetkisi verilmiş Bankalara ödenecektir.

– Ek Gelir ve Kurumlar Vergisinden muaf olanlar ile,

– 17.8.1999 veya 12.11.1999 tarihinde meydana gelen depremlerde

eşini veya birinci derecede kan hısımlarından birini kaybedenlere ait taşıtlar,

– Depremde hasar gördüğü tevsik edilecek taşıtlar,

– Münhasıran yolcu ve yük taşıma faaliyetinde bulunanların taşımacılık faaliyetinde kullandıkları taşıtlar, Ek Motorlu Taşıtlar Vergisine tabi değildir.

4- Özel İletişim Vergisi: 01.12.1999 tarihinden itibaren, 31.12.2000 tarihine kadar uygulanmak üzere, her nevi cep telefonu işletmecileri tarafından verilen (ön kademeli kart satışları dahil) tesis, devir, nakil ve haberleşme hizmetleri %25 oranında Özel İletişim Vergisine tabidir. (Bolu, Kocaeli, Sakarya ve Yalova illerinin merkez ve ilçelerindeki abonelere verilecek hizmetler hariç)

Verginin mükellefi cep telefonu işletmecileridir.

Verginin matrahı KDV matrahını oluşturan unsurlardan teşekkül eder. Özel iletişim Vergisi KDV matrahına dahil edilmez. Bir aya ait Özel İletişim Vergisi takip eden ayın 15. günü akşamına kadar KDV Beyannamesi ile beyan edilerek aynı süre içerisinde ödenir. Her ay tahakkuk edecek %25 oranındaki özel iletişim vergisi faturalarda gösterilir.

5- Özel İşlem Vergisi : 01.12.1999 tarihinden itibaren, 31.12.2000 tarihine kadar uygulanmak üzere,

16.8.1997 tarih ve 4306 sayılı Kanunun Geçici 1. maddesinin A fıkrasında belirtilen işlemler ve kağıtlar için ödenen Eğitime Katkı Payı tutarı kadar ayrıca Özel İşlem Vergisi ödenecektir.

4306 sayılı Kanunun Geçici 1. maddesinin A fıkrasında belirtilen başlıca işlemler ve kağıtlar ile bunlar üzerinden ödenen Eğitime Katkı payı tutarları aşağıdaki gibidir.

geçici 1. maddesinin A fıkrasının 13 numaralı bendine bağlı kalmaksızın ayrı ayrı veya birlikte on katına kadar arttırmaya yetkilidir.

6- Diğer Hususlar : 4481 sayılı Kanunla getirilen diğer düzenlemeler ise aşağıdaki gibidir :

- Bu Kanuna göre ödenen vergiler, gelir ve kurumlar vergisi uygulamasında gider olarak kabul

1- Vergi dairelerine verilen beyannameler	1.000.000.-
2- Belediyelere verilen beyannameler	1.000.000.-
3- Gümrük idarelerine verilen beyannameler	4.000.000.-
4- Sosyal Sigortalar Kurumu'na verilen bildirgeler	1.000.000.-
5- Taşıt alım vergisine tabi olan motorlu taşıtların kayıt, tescil ve devirleri	10.000.000.-
6- Spor-Toto, Spor-Loto ve Sayısal Loto oyunlarında kolon başına	20.000.-
7- At yarışlarında bilet başına	40.000.-
8- Silah taşıma ve bulundurma müsaade vesikaları	30.000.000.-
9- Kara avcılığı ruhsat tezkereleri	15.000.000.-
10- THY İç Hat biletleri	1.500.000.-
11- İMKB ve SPK işlemlerinde	Borsa payı, tescil ve kotasyon adı altında alınan ücretlerin 1/4'ü kadar
12- Cep Telefonlarının abonelik tesisinde	5.000.000.-
13- Cep Telefonu aylık sabit tesis ücretlerinde	Aylık sabit tesisi ücreti kadar
14- RTÜK'na reklam geliri nedeniyle ödenen Üst Kurul Payları	Üst Kurul Payı kadar
15- Tapu İşlemlerine taraf olanlar her bir işlem için ayrı ayrı	5.000.000.-

Bakanlar Kurulu Özel İşlem Vergisi tutarlarını 4306 sayılı kanunun

edilmez ve hiçbir vergiden mahsup edilmez.

- Bu kanuna göre ödenecek vergilere ilişkin usul ve esaslar ile verilmesi gereken beyannamelerin şekil ve muhteviyatı Maliye Bakanlığı tarafından belirlenecektir.
- 01.12.1999 tarihinden itibaren Bankalar tarafından verilen çeklerin her bir yaprağı için 600.000.- TL. ödenecektir.
- 26.11.1999 tarihinden itibaren Akaryakıt Tüketim Vergisi oranı %300'den %500'e çıkarılmıştır.
- 17.8.1999 ve 12.11.1999 tarihlerinde meydana gelen depremler nedeniyle zarar gördüğü hasar tespit komisyonlarınca belirlenen kişi ve kuruluşlara, Bakanlar Kurulu kararları kapsamında bankalarca açılacak veya ertelemeye tabi tutulacak krediler ve bu kredilerin teminatına ilişkin işlem ve kağıtlar, Damga Vergisi, Harç ve Banka Sigorta Muameleleri Vergisinden istisnadır.
- 01.01.2000 tarihinden itibaren uygulanmak üzere, 01.12.1999 tarihinden önce ihraç edilmiş bulunan Devlet İç Borçlanma Senetlerinden (Özel Tertip Devlet Tahvilleri ve döviz cinsinden tahviller hariç)
- 1- İskontolu tahvil ve bonolara ödenen faizlerden 1.12.1999 tarihinden itibaren;
 - a- vadesine 1-91 gün kalanlarda %4,
 - b- vadesine 92-183 gün kalanlarda %9,

c- vadesine 183 günden fazla kalanlarda %14

- 2- Üç yıl vadeli değişken faizli üç ayda bir kupon ödemeli tahvil faizlerinden %4,
- 3- İki yıl vadeli sabit faizli üç ayda bir kupon ödemeli tahvil faizlerinden %19,

Oranında ödemeyi yapanlar tarafından faiz vergisi kesilir. Kesilen vergi ilgili ayı izleyen ayın 20. günü akşamına kadar muhtasar beyanname ile beyan edilerek bu sürede ödenir. Ödenen vergiler hiç bir vergiden mahsup edilmez. Kendisine yapılan ödemelerden kesinti yapılanlar kesinti tutarını ticari kazançlarının veya Menkul Sermaye İratlarının tespitinde gider olarak dikkate alırlar.

01.12.1999 tarihinden sonra ihraç edilmiş bulunan Devlet iç borçlanma senet faizleri bu vergiye tabi tutulmaz.

- 17.8.1999 veya 12.11.1999 tarihlerinde meydana gelen depremlerde ölenler ile bu depremlerdeki yaralanmalara bağlı olarak daha sonraki tarihlerde ölenlerin mirasçılarına veraset yoluyla intikal eden mallar Veraset ve İntikal Vergisinden müstesnadır.

B- BAKANLAR KURULU KARARLARI İLE YAPILAN DÜZENLEMELER

- 1. 01.01.2000 tarihinden itibaren

492 sayılı Harçlar Kanunu'na bağlı tarifelerde yer alan nispi harçlar %25 oranında arttırılmıştır. (27.11.1999 tarih ve 99/13644 sayılı BKK)

2. 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. maddesinde yer alan tevkifat oranları ile, 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 24. maddesinde yer alan tevkifat oranları arttırılmıştır.

- 01.12.1999 tarihinden itibaren serbest meslek ödemelerinden %20,
- 01.12.1999 tarihinden itibaren GVK'nun 70. maddesinde belirtilen mal ve hakların kiralanması karşılığında yapılan ödemelerden %20,

01.12.1999 tarihinden itibaren açılan veya vadesi söz konusu tarihten itibaren yenilenen hesaplar ile vadesiz hesaplara ödenecek faizler için geçerli olmak üzere,

- Döviz tevdiat hesaplarına yürütülen faizler ile, özel finans kurumlarınca döviz katılma hesaplarına ödenen kâr paylarından %15,
- Nama yazılı mevduat hesaplarına yürütülen faizlerden %15,
- Hamiline yazılı mevduat hesaplarına yürütülen faizlerden %15,
- Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr paylarından %15,

- Kâr ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr paylarından %15,
- Özel finans kurumlarınca kâr ve zarar katılma hesabı karşılığında ödenen kâr paylarından %15,
- 75. maddenin ikinci fıkrasının 14 numaralı bendinde yer alan menkul sermaye iratlarından (Repo) (Kanunla kurulan dernek ve vakıflar ile, dernek ve vakıf olmamakla birlikte; odalar, borsalar, meslek örgütleri ve bunların üst kuruluşları, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıkları gibi vergi uygulamalarında dernek ve vakıf olarak kabul edilenler hariç, dernek ve vakıflar ile tam mükellef kurumlara ödenenler dahil) %14,

(27.11.1999 tarih ve 99/13646 sayılı BKK)

3. 13.12.1999 tarihinden itibaren KDV oranları arttırılmıştır. Buna göre %15 oranı %17'ye ve %23 oranı %25'e çıkarılmıştır. (27.11.1999 tarih ve 99/13648 sayılı BKK)

4. 3065 sayılı KDV Kanunu'nun 60. maddesinin 1. fıkrasına a, b ve c bentlerinde yer alan mamullerin vergi oranları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

- Tütün mamullüre %120,
- Her nevi alkollü içkiler %120,

- Sair şaraplar ve biralar %16, (27.11.1999 tarih ve 99/13649 sayılı BKK)

III-SONUÇ

Ülkemizin yaşamış olduğu deprem felaketi neticesinde uğranılan ekonomik kayıplar ve deprem yaralarının sarılması için ek kaynaklar hiç kimsenin inkar etmediği gerçeklerdir ve ülkemizin içinde bulunduğu bu durumdan kurtulabilmesi

amacıyla herkesin üzerine düşeni yapması elbette ki en temel vatandaşlık görevidir. Ancak bu kayıpların telafisi ve ek kaynaklar için, kayıtlı ekonominin dışında kalan kaynaklar yerine, zaten kayıt altında bulunan kaynaklar üzerine yeni vergiler ihdas edilmesinin veya var olan vergilerin biraz daha ağırlaştırılmasının, ekonominin içinde bulunduğu durum itibariyle ne kadar doğru bir uygulama olduğu tartışmalıdır.